

► Papildināts prasītāju loks un pagarināts noilguma periods

Pierādīšanas jomā direktīva paredz pirmšķietamo izvērtējumu, kur darbiniekam ir jānorāda uz faktiem un apstākļiem, kas ļauj secināt, ka viņam netiek vienlīdzīgi izmaksāts atalgojums, un tālāk jau darba devēja pienākums pierādīt, ka tā nav taisnība vai šādai situācijai pamatā ir kādi objektīvi apstākļi.

Līdz ar direktīvu tiek papildināts iespējamo prasītāju loks tiesā pret darba devēju – ja līdz šim tiesā varēja vērsties tikai pats darbinieks, tad turpmāk ar darbinieka piekrišanu prasību iesniegt varēs arī asociācijas, organizācijas, līdztiesības iestādes un citi subjekti. Pats iespējama prasījums arī noteikts detalizētāk – ne tikai atlīdzības paaugstināšana un zaudējumu/morālā kaitējuma atlīdzība, bet arī, piemēram, nokavējuma procenti, piemaksas utt. „Tomēr būtiskākais – ir pateikts, ka jāatjauno stāvoklis, kāds būtu bijis, ja pārkāpums nebūtu noticis. Faktiski tas nozīmē, ka, ja darbinieks desmit gadus ir saņēmis nevienlīdzīgu samaksu, tad viņš varētu prasīt zaudējuma atlīdzinājumu par visu šo periodu. Tāpēc aicinām darba devējus jau patlaban domāt par šo jautājumu, negaidot, kamēr direktīva tiks ieviesta – lai veiktu proaktīvu izvērtējumu un samazinātu potenciālos riskus,” ieteica E. Riņķis.

Direktīva paredz izmaiņas arī noilguma piemērošanas jomā, kur pašreizējais regulējums paredz, ka darbinieka prasījums noilgst trīs mēnešu laikā (kopš dienas, kad uzzināja vai viņam vajadzēja uzzināt par pārkāpumu), savukārt **direktīva nosaka, ka noilguma periods nedrīkst būt īsāks par trīs gadiem.**

Kādus sagatavošanās darbus ieteicams veikt?

Darba devējiem būtu ieteicams veikt noteiktus priekšdarbus vēl pirms direktīvas ieviešanas, uz to norādīja arī V. Lavrova. Pirmkārt, jāizvērtē amatu organizatoriskā struktūra un atalgojuma sadalījums (tai skaitā amatu aprakstu papildināšana un precizēšana, skaidri atspoguļojot darbinieka darba funkcijas, kas atbilst realitātei; kā arī novērtēšanas kritēriju definēšana). Otrkārt, ja konstatētas nepamatotas algu atšķirības, tās jānovērš. Treškārt, jāizvērtē un jāprecizē iekšējās nodarbinātības politikas dokumentus, darba līgumus, nodrošinot atbilstību direktīvas prasībām. Visbeidzot, ieteicams arī veicināt izpratni par vienlīdzīgu un nediskriminējošu darba vidi, apmācot gan vadītājus, gan cilvēkresursu vadības darbiniekus.

Kā uzsvēra V. Lavrova, patlaban darba devējiem primāri būtu nepieciešams vismaz veikt vienlīdzīga atalgojuma pamata analīzi (aprēķināt atlīdzības atšķirību īpatnību uzņēmumā). Tomēr iespējams arī spert vienu soli tālāk un veikt plašāku analīzi, izvērtējot nevienlīdzības pamatcēloņus uzņēmumā, grupējot tos pa amatu funkcijām, darbinieku kategorijām; tā iznākumā pārskatīt uzņēmuma politiku, integrējot risinājumus nevienlīdzības mazināšanai. Trešais līmenis būtu veikt uzņēmuma sertifikāciju (šādu sertifikātu, kas derīgs trīs gadus, izsniedz Šveices fonds *Equal Salary Foundation*), kas jau publiski apliecina vienlīdzīgas darba samaksas esamību uzņēmumā. **IKARSKUBLIŅŠ**

Grozījumi Civillikumā uzlabos kreditoru stāvokli

MANTOJUMA LIETĀS

Personai nomirstot, atklājas tās mantojums. Līdz brīdim, kad tas netiks sadalīts starp mantiniekiem, mantojums jeb kā to apzīmē Civillikumā – mantojuma masa – pastāv kā juridiskā persona, kura līdzīgi kā citi tiesību subjekti var iegūt tiesības un uzņemties pienākumus. Lai mantojuma vārdā būtu iespējams veidot jaunas tiesiskās attiecības, mantojuma masai ir nepieciešams aizgādnis, kuru ieceļ bāriņtiesa.

Saeima 2024. gada 21. martā pieņēma vērienīgus grozījumus Civillikuma mantojuma tiesību sadaļā. Tie tostarp ievieš būtiskas izmaiņas mantinieku un mantojuma masas aizgādņa savstarpējās attiecībās ar mantojuma atstājēja kreditoriem. Minētie Civillikuma grozījumi stāties spēkā 2025. gada 1. janvārī, un tie aizgādnim paredzēs pilnu civiltiesisku atbildību par savu rīcību un tās rezultātā radītajiem zaudējumiem mantojuma masai.

Aizgādņa civiltiesiskās atbildības paplašināšana

Pieņemtie grozījumi mantojuma masas aizgādņa civiltiesisko atbildību pielīdzinās valdes locekļu atbildības

**HARIJS
SAMUELS
BASS**

 Zvērinātu
advokātu birojs
CersJurkāns SIA,
jurista palīgs

Ja mantojuma lietā zvērināts tiesu izpildītājs būs sastādījis mantojuma sarakstu, tam būs dodama priekšroka attiecībā pret citu personu sastādītiem mantojuma sarakstiem.

regulējumam, t.i., Civillikums tiks papildināts ar 665.¹ pantu, kurš noteiks, ka mantojuma masas aizgādānis neatbild par mantojumam nodarītajiem zaudējumiem tikai tādā gadījumā, ja tas spēj pierādīt, ka ir rīkojies kā krietns un rūpīgs saimnieks. Grozījumu anotācijā tiek īpaši uzsvērts, ka **aizgādņa atbildība ir veidota pēc valdes locekļa atbildības parauga** un, nosakot, vai aizgādānis rīkojās kā krietns un rūpīgs saimnieks, ir izmantojamas doktrīnas un tiesu prakses atziņas par valdes locekļa atbildību.

Prasību par zaudējumu atlīdzināšanu pret mantojuma masas aizgādni būs tiesīgi celt ne tikai mantinieki, bet arī kreditori, kas nozīmē, ka tiem būs reāls mehānisms savu prasījuma tiesību aizsardzībai no aizgādņa iespējamās negodprātīgas rīcības.

Turklāt tas nebūs vienīgais līdzeklis, kā vērsties pret negodprātīgu mantojuma masas aizgādni. Gadījumā, ja kreditori konstatēs, ka aizgādānis nerīkojas mantojuma masas interesēs, tiem būs tiesības prasīt, lai bāriņtiesa atceļ aizgādni no pienākumu pildīšanas. Tomēr šajā gadījumā aizgādņa slikta pārvaldība netiks prezumēta, un kreditoriem būs pienākums pašiem pierādīt, ka atcelšanai ir svarīgs iemesls. Par svarīgu iemeslu varēs uzskatīt, piemēram, mantojuma masas aktīvu

izšķērdešanu vai nobēdzināšanu, kā arī aizgādņa darbības, kas ir pret-runā ar mantojuma atstājēja norādījumiem. Līdz ar to secināms, ka svarīgs iemesls aptver ne tikai reālu zaudējumu nodarīšanu mantojumam. Vienlaikus gan uzsverams, ka uzticības neesamība vai citi personiski iemesli nevarēs būt pietiekami aizgādņa atcelšanai.

Tā kā bāriņtiesām tiek saglabāta funkcija iecelt un atcelt mantojuma aizgādņus, pieteikumus par mantojuma aizgādņa atcelšanu vērtēs bāriņtiesa un tās lēmumi būs pārsūdzami Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā.

Mantojuma saraksta pieejamība

Lai izvērtētu aizgādņa rīcību un atbildību, jaunie grozījumi **kreditoriem piešķirs tiesības iepazīties ar mantojuma sarakstu**, kurā tiek apkopota visa manta, kas ietilpst mantojuma masā un uz ko kreditori potenciāli varēs vērst piedziņu. Ja kreditoriem radīsies šaubas par šī saraksta saturu, tie drīkstēs to apstrīdēt, taču apstrīdēšana būs iespējama tikai gadījumos, kad sarakstu ir sastādījuši mantinieki vai mantojuma masas aizgādānis.

Vienlaikus kreditoriem būs tiesības prasīt, lai notārs uzdod zvērinātam tiesu izpildītājam sa-

stādīt jaunu mantojuma sarakstu. Ja mantojuma lietā zvērināts tiesu izpildītājs būs sastādījis mantojuma sarakstu, tam būs dodama priekšroka attiecībā pret citu personu sastādītiem mantojuma sarakstiem.

Prasījumu segšanas secība

Visbeidzot ar jaunajiem grozījumiem tika skaidri noteikta prasījumu segšanas kārtība. Civillikuma 707. panta jaunā redakcija paredzēs, ka, norēķinoties ar mantojuma atstājēja kreditoriem, mantiniekiem jāievēro prasījumu priekšrocība, **vīspirms sedzot uz nekustamo īpašumu gulstošos nodokļu prasījumus** un pēc tam nodrošināto kreditoru prasījumus. Līdz ar to, mantinieks nevarēs izvēlēties, kādā secībā segt kreditoru prasījumus. Tāpat grozījumi paredz, ka, ja mantojuma masā nepietiek mantas, lai pilnībā segtu visus kreditoru prasījumus, kuriem ir priekšrocība, tos sedz samērīgi.

Līdz ar to secināms, ka ar jaunajiem grozījumiem mantojuma atstājēja kreditoriem pavērsies plašākas iespējas aktīvi iesaistīties mantojuma procesa norisē un aizgādņa darbības uzraudzībā, padarot mantojuma procesu caurspīdīgāku un vērstu ne tikai uz mantinieku, bet arī kreditoru interešu ievērošanu.

 MATERIĀLS TAPIS
SADARBĪBĀ AR

CJ